

3836339 ENTM/M: สาขาวิชา: เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม; วท.ม. (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม)

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว / การจัดการการท่องเที่ยว / ชาวไทยภูเขา / ปางมะผ้า

พิบูล สิริประเสริฐกุล: การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ ของอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน (CONSERVATION TOURISM MANAGEMENT OF AMPHOE PANGMAPHA, MAE HONG SON PROVINCE) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: สิริพงษ์ คิลกวนิช, Ph.D., เกษม กุลประคิษฐ์, วท.ม., สุวลักษณ์ สารณัฐพันธุ์, Ph.D. 158 หน้า ISBN 974-663-964-1

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ แสวงหารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ โดยใช้แนวคิดนิเวศวิทยาการเมือง ช่วยในการอธิบายบริบทของการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป และอธิบายการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยว ทำการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งดำเนินการในระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2542 ที่อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการศึกษา พบว่า พัฒนาการการท่องเที่ยวในอำเภอปางมะผ้า ได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวเดินป่าในภาคเหนือของไทย และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปริมณฑลส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2530 ส่วนการเข้ามาสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวของประชาชนนั้น เป็นผลจากการปรับตัว ปรับแบบแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรภายใต้อิทธิพลของนโยบายความมั่นคง ซึ่งพยายามควบคุมและยุติการเคลื่อนย้ายของชาวไทยภูเขา เมื่อปัญหาความมั่นคงลดความรุนแรงลง นโยบายปราบปรามและส่งเสริมพืชทดแทนได้เข้ามาบีบบังคับทดแทน โดยระบบการเกษตรยังชีพถูกแทนที่ด้วยการเกษตรเพื่อขาย ทำให้ชาวอำเภอปางมะผ้าต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบตลาดอย่างสิ้นเชิง ขณะเดียวกันนโยบายการอนุรักษ์ที่เริ่มมีอิทธิพลมากขึ้น เนื่องจากปัญหาความเสื่อมโทรมและร่อยหรอของทรัพยากร ชาวอำเภอปางมะผ้าในวันนี้จึงอยู่ในภาวะที่ต้องต่อสู้เอาตัวรอดในระบบเกษตรเพื่อขาย พร้อมไปกับการช่วงชิงพื้นที่ในการอธิบายแบบแผนการใช้ทรัพยากรอย่างอนุรักษ์ เพื่อความชอบธรรมในการดำรงอยู่ในพื้นที่และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่อไป

ภาครัฐใช้การท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพ และลดการขยายตัวของเกษตรกรรม การท่องเที่ยวยังได้รับการขานรับอย่างดีจากทั้งภาคเอกชนที่ขยายตัวมาจากจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย และจากภาคประชาชน ที่กำลังประสบกับทางตันจากการเกษตรเพื่อขาย แต่จากบทเรียนการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชาวอำเภอปางมะผ้า พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์นั้น จะต้องคำนึงถึงหลักคิด 3 ประการ คือ เห็นประโยชน์ท้องถิ่นเป็นสำคัญ เพิ่มพลังการต่อรองให้กับชุมชน และไม่ทิ้งฐานการเกษตร ซึ่งหลักคิด 3 ประการนี้ ใช้เป็นพื้นฐานในการแสวงหารูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ คือ ต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ในทุกภาคที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การร่วมกันกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ โดยต้องมีกระบวนการให้ทุกภาคได้เข้าร่วมในการกำหนดรูปแบบได้อย่างเท่าเทียมกัน และสุดท้าย จึงเป็นการแบ่งบทบาทกันเพื่อเสริมจุดแข็งของแต่ละภาคในการจัดการการท่องเที่ยว